

Jumalateenistus Nõos P, 11.07.21 kell 11.00, 6. pühapäev *post Trinitatis*

Lektsioonid: Jos 24:21–27; Hb 12:25–29

Jutlus: Lk 6:27–31

Laulud: 215 (1–6); 312 (1–5, 6–7); 289 (1–3); 309 (1–4)

Kuid ma ütlen teile, kes kuulete: Armastage oma vaenlasi, tehke head neile, kes teid vihkavad, õnnistage neid, kes teid neavad, palvetage nende eest, kes teid halvustavad! Kes sind lööb põse pihta, sellele paku ka teine, ja kes sinult võtab kuue, sellele ära keela ka särki! Anna igaihele, kes sinult palub, ja sellelt, kes võtab sinu oma, ära küsi tagasi! Ja nii, nagu te tahate, et inimesed teile teeksid, nõnda tehke neile!

Seoses tänase kirjakohta kogesin jälle, kui eksitavalt ühemõtteline on eestikeelne sõna „armastus“. Eesti Keele Instituudi Sõnaveeb annab „armastuse“ vasteks 'sügav kiindumus kellessegi või millessegi; eriline huvi millegi vastu' või 'suguline läbikäimine, armatsemine'.

Kui aga kasutame neid tähendusi meie kirjakohtas esimesena antud osalause „armastage oma vaenlasi“ kohta, siis näeme, kui küündimatud on siin need toodud tähendused: kuidas kõlaks „kiinduge oma vaenlastesse“ või „tundke erilist huvi oma vaenlaste vastu“ või „käige suguliselt läbi oma vaenlastega“? On ju absurdne?

Seega tuleb ka seda jutlust alustada meenutusega, et kreekakeelne verb „armastama“, mida siin kasutatakse on ἀγαπάω ja see tähendab pigem poolehoidu, heatahtlikku suhtumist, heasoovlikkust, teise heaolu silmas pidamist.

Ja selle kirjakohta mõistmisel tuleb kasuks kohe algul tehtud üldistus, et jutt on sellisest suhtumisest nagu on inimeste vastu Jumalal (ja Jeesusel kui Jumala Pojal), mitte sellisest suhtumisest nagu on üksikute vastu loomult patuse inimkonna liikmetel.

Võiks ka öelda, et Jeesus Kristuse tutvustatud armastuse mõiste protesteerib inimliku (ja seega patuse) armastuse mõiste vastu ning püüab seda alati laiendada. Selles mõttes on Jeesus Kristus tõeline protestant, kes ujus vastuvoolu ja sai selle tõttu karistada! Iga kristlane on samuti selles mõttes protestant, sest ta „ujub“ koos oma Issandaga inimliku arusaama „jõel“ alati vastuvoolu ning saab paratamatult tunda sellega seotud vaeva ja viletsust.

Ent olles loonud meie kirjakohta mõistmiseks laiema, jumaliku perspektiivi, vaatame siis seda üksikasjalikumalt.

Kõigepealt ütleb Jeesus: „Kuid ma ütlen teile, kes kuulete...“ Seega pöördub Jeesus mitte ainult oma jüngrite poole, vaid kõigi poole, kes teda kuulavad. Võiks ka öelda, et Jeesus pöördub kõigi inimeste poole ning hakkab neile tutvustama seda, kuidas vaatab asjadele Jumal ning peaks vaatama inimene, kes on Jumalaga lepitatud. Võiks ka öelda, et Jeesus tahab välja tuua ülima eetilise printsiibi, kristliku eetose.

Jeesus jätkab: armastage oma vaenlasi (ehk, nagu öeldud, suhtuge oma vaenlastesse poolehoiuga, heasoovlikult). Selles Jeesuse üleskutses polnud Iisraeli pühakirja tundvale inimesele midagi uut. Nt 2Ms 23:4 on öeldud: „Kui sa kohtad oma vihamehe eksinud härga või eeslit, siis vii see temale tagasi!“. Või Õp 23:21: „Kui su vihamehel on nälg, anna temale leiba süüa, ja kui tal on janu, anna temale vett juua...“

Ometi on VT-s kirjas ka selliseid üleskutsesid nagu 5Ms 7:2: „...ja kui Issand, su Jumal, annab nad [vaenlased] sinu kätte ja sa lööd neid, siis hävita nad sootuks: ära tee nendega lepingut ja ära anna neile armu!“ Või Ps 137:9: „Õnnis on see, kes võtab su [Iisraeli orjastanud Paabeli] väikesed lapsed ja rabab nad vastu kaljut.“ Ja selles kontekstis on väga vajalik Jeesuse selgitus, et neist VT kohtadest, milles Jumal käsib olla vaenlastega halastamatu, tuleb nüüd, mil Jumala Poeg on tulnud maailma, üle olla.

Siit on mõistetav apostlite veendumus, et kuri tuleb võita igal juhul heaga ja mitte kurjaga. Nt apostel Pauluse sõna Rm 12:17–21, mis kinnitab eeltoodud VT mõtteid kurja võitmisest heaga: „Ärge tasuge kellelegi kurja kurjaga, hoolitsege selle eest, mis on hea kõigi inimeste silmis! Kui võimalik, niipalju kui oleneb teist, pidage rahu kõigi inimestega! Ärge makske ise kätte, armsad,

vaid andke maad Jumala vihale, sest on kirjutatud: „Minu päralt on kättemaks, mina tasun kätte” – nii ütleb Issand. Veel enam: „Kui sinu vaenlane nälgib, toida teda, kui tal on janu, anna talle juua, sest seda tehes sa kuhjad tuliseid süsi tema pea peale!” Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga!“

Jeesuse järgmises õpetuses „...õnnistage neid, kes teid neavad, palvetage nende eest, kes teid halvustavad!“ tuleb aga näha juba sammu edasi VT-st ja meenutada Jeesuse enda kannatusi ristil. Evangelistidest vaid Luukas annab meile edasi Jeesuses sõnad ristipuul Lk 23:34: „Isa, anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad!” Sedasama vaenlaste eest palvetamist mainib Luukas ka Ap 7:60, kus kivirahe all nõrkev diakon esimärter Stefanos ütleb: „Issand, ära pane seda neile patuks!” Ja Laurentsiuse kogudusena teame, et oma hukkajate eest palus 3. sajandil pKr ka diakon Laurentsius.

Oma hukkajate õnnistamine ja nende eest palumine on inimlikust perspektiivist vaadates mõistusevastane ja näib isegi soosivat ebaõiglust. Kuid – rõhutatades veelkord ülalkirjeldatud Jumala perspektiivi – see on viis, kuidas ülekohtule vaatab Jumal. Kui Jumal oleks teinud tema Poja hukanud inimestega nii, nagu tunduks inimeste perspektiivist õiglasena, siis poleks mitte keegi pääsenud. Nüüd aga on, justnimelt tänu sellele, et Jumal õnnistab oma vaenlasi, saanud võimalikuks nende kõigi pääsemine, kes usuvad, et Jeesus Kristus on Issand.

Edasi toob meie kirjakoht ette juba Jeesuse Mäejutlusest tuttavad üleskutsed: „Kes sind lööb põse pihta, sellele paku ka teine, ja kes sinult võtab kuue, sellele ära keela ka särki!“

Eriti palju on arutletud selle esimese üleskutse üle, mis justkui annab vastasele võimaluse kristlane vaeseomaks peksta. Mina ei hakka välja tooma selle mõtte erinevaid tõlgendusi – ega ma seda ilma pikema ettevalmistuseta suudakski. Kuid siiski juhin tähelepanu kirikuisa Augustinuse mõttele selle koha tõlgendamisel Mäejutluses: „Lühidalt öeldes on need ettekirjutused pigem südame ettevalmistamisele, mis on sees, mitte tegutsemisele, mis toimub avalikul“ (*Denique ista praecepta magis ad praeparationem cordis, quae intus est, pertinere quam ad opus, quod in aperto fit...* (Epistola 138, §13)).

Tõepoolest, me peame meile liiga tegevale vaenlasele vastu astuma mitte nagu tapalammast või paljaksriisutav, vaid peame vägivalda vältides püüdma siiski vaenlast mõjutada. On ju üleskutses rõhutatud ka aktiivset tegevust: „paku“ ja „ära keela“.

Eeskujuks võiks siin olla Jeesuse käitumine ülemkohtu ees Jh 18:22j: üks kohtusulane andis Jeesusele tema sõnade pärast kõrvakiilu „ja ütles talle: „Kas sa nõnda vastad ülempreestrile?“ Jeesus vastas talle: „Kui ma rääkisin pahasti, siis tunnista see pahaks, kui see oli aga õige, miks sa mind siis lööd?“ Seega ei pööranud Jeesus kõrvakiilu saades tähelepanu mitte ainult löömise ebakohasusele, vaid näitas süüdistajatele selle kaudu, et tal on õigus.

Järgmisel üleskutsel „Anna igaühele, kes sinult palub, ja sellelt, kes võtab sinu oma, ära küsi tagasi!“ on aga jällegi olemas prototüüp VT-s. Nt 5Ms 15:7j: „Kui su keskel on mõni vaene, keegi su vendadest mõnes su väravaist sinu maal, mille Issand, su Jumal, sulle annab, siis ära tee oma südant kõvaks ja ära sule kätt oma vaese venna eest, vaid ava temale heldesti oma käsi ja laena temale meelsasti, mida ta vajab.“

Seega ei tähenda Jeesuse nimetatud üleskutse mitte seda, et kõigile palujaile tuleks alati anda kõike, mida nad tahavad, vaid lähtuda ikkagi inimese tegelikust vajadusest. Sest inimene võib ju paluda ka tiivustatuna omakasupüüdlikkusest või laiskusest või mõnest muust inimlikust patusest loomusest pärinevast ajendist. Andja peab aga olema kindel, et andmine aitab seda inimest Jumalale lähemale. Meie kirjakoha võtab Jeesus kokku omamoodi „kuldssalmiga“: „Ja nii, nagu te tahate, et inimesed teile teeksid, nõnda tehke neile!“ Tuleb meelde juba igavikku kutsutud vaimulik ja teoloog Urmas Petti, kes lubas Piibli ümber jutustada ühel jalal seistes ja olevat öelnud sellesama mõtte ning lisanud juurde, et kõik muu on ainult kommentaarid.

Tõepoolest, selline üleskutse on kooskõlas Kristuse kaksikkäsuga: armasta Jumalat üle kõige ja oma ligimest nagu iseennast. Eks taha ju kõik inimesed olla õnnelikud, armastatud ja surematud. Kui nad hoolitseksid selle eest, et teisedki saaksid liikuda samasuguste eesmärkide poole, siis tuleks inimestele õpetada Jumala armastust Jeesuse Kristuse läbi, mis võidab surma ja annab õnneliku põlve ka siin elus. Sest mis on õnn muud kui rahulolu sellega, mis inimesel on!

Kokkuvõttes võib seega öelda, et kristlasel on eesõigus ja ühtlasi kohustus näha kõiki inimsuhteid Jumala perspektiivist, mida on meile õpetanud Jumala Poeg Jeesus Kristus. See muudab elu küll raskemaks, kuid ka põnevamaks. Ja Jumala õnnistus ei jäta meid seejuures maha mitte kunagi!
Aamen.